

VISOKA POSLOVNA ŠKOLA STRUKOVNIH STUDIJA NOVI SAD

MENADŽMENT U SPOLJNOJ TRGOVINI

VISOKA POSLOVNA ŠKOLA STRUKOVNIH STUDIJA NOVI SAD

TRANSPORTNA DOKUMENTA U SPOLJNOTRGOVINSKOM POSLOVANJU

Uloga špeditera u procesu realizacije spoljnotrgovinskog posla podrazumeva i pribavljanje brojnih potrebnih dokumenata, neophodnih kako u procesu otpreme, carinjenja i prijema robe, tako i u procesu naplate robe. Neki od tih dokumenata su

- Transportna dokumenta
- Dokumenta o osiguranju robe
- Carinska dokumenta

TRANSPORTNA DOKUMENTA

To su dokumenta koja dokazuju da je izvršena predaja robe vozaru, odnosno da je roba otpremljena (tovarni list, potvrde o skladištenju, potvrda o izvršenoj otpremi robe, potvrda špeditera i dr.)

TOVARNI LIST – izdaje ga vozar prilikom preuzimanja robe na transportno prevozno sredstvo, a u zavisnosti od vrste prevoznog sredstva. Izdaje se u većem broju primeraka od kojih odgovarajući broj primeraka ostaje u evidenciji vozara, određeni broj primeraka prati robu, a odgovarajući broj primeraka se dostavlja špediteru.

Transportna dokumenta u posedu špeditera su potrebna radi sprovođenja carinskog postupka.

Transportna dokumenta u posedu izvoznika mu služe kao dokaz da je izvršena otprema robe i da se može izvršiti dokumentarna naplata izvoza.

ELEMENTI TOVARNOG LISTA

- Datum izdavanja – datum otpreme robe
- Osnovni podaci o robi – naziv, količina, broj koleta, težina
- Naziv pošiljaoca
- Naziv primaoca
- Otpremnu i uputnu stanicu
- Visina troškova prevoza i način naplate

U međunarodnom transportu najzastupljenija su sledeća transportna dokumenta:

- Železnički tovarni list
- Kamionski tovarni list
- Avionski tovarni list
- Brodski tovarni list
- Poštanska priznanica
- Špediterska potvrda.

- **ŽELEZNIČKI TOVARNI LIST** – kabasta roba, velikih dimenzija i težina, relativno brz, izdaje ga železnička otpremna stanica, prati robu, špediter dobija overenu kopiju, za svaki vagon i robu u njemu, na poledini se ispisuju troškovi prevoza.
- **KAMIONSKI TOVARNI LIST** – vozar izdaje jedan primerak špediteru izvoznika, prosleđuje se izvozniku kao dokaz o izvršenoj isporuci i radi naplate izvoza, za svaki kamion i robu u njemu.
- **AVIONSKI TOVARNI LIST** – brzina dostavljanja, skuplji, izdaje ga prevozik kao dokaz o otpremi robe, za svaku pošiljku posebno, tri originala devet kopija za špeditera, izvozika, aviokompaniju i primaoca robe.

- **BRODSKI TOVARNI LIST** – konosman ili teretnica koju izdaje prevoznik, to je ujedno ugovor o prevozu i dokaz o vlasništvu nad robom, original izdaje vozar i daje špediteru, špediter ga dostavlja izvozniku, špediter ga prezentuje banci, po naplati isporučene robe banka izvoznika ga dostavlja korespondentnoj banci kupca koja original dostavlja svom špediteru radi uvoznog carinjenja robe u inostranstvu. Može glasiti na ime, po naredbi i na donosioca. ONAJ KO POSEDUJE KONOSMAN IMA VLASNIŠTVO NAD ROBOM. Izdaje se za svaku pošiljku ne za plovni objekat. ČIST I NEČIST KONOSMAN.
- **POŠTANSKA PRIZNANICA**– izdaje je otpremna pošta prilikom predaje poštanske pošiljke.
- **ŠPEDITERSKA POTVRDA** – kod isporuke denčanih pošiljki i kada je potrebno sačekati da se prikupi dovoljna količina robe radi krcanja na zbirni vagon ŠPEDITER IZVOZNIKU IZDAJE špeditersku potvrdu koja predstavlja garanciju da će roba biti otpremljena po dispoziciji u mesto opredeljenja naznačeno u potvrdi

OSIGURANJE ROBE U TRANSPORTU

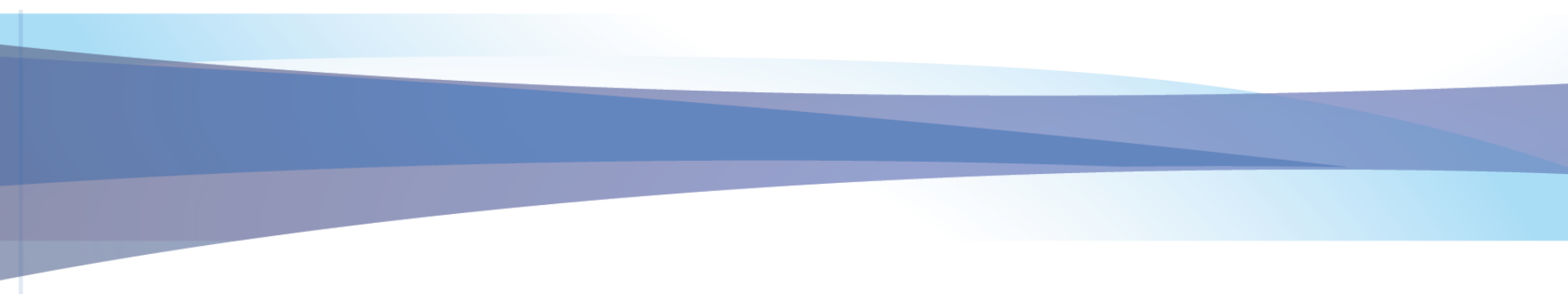
Špediter ima obavezu da u skladu sa dispozicijom svog nalogodavca izvoznika/uvoznika zaključi ugovor o osiguranju robe u prevozu sa osiguravajućom institucijom.

POLISA OSIGURANJA igra veoma značajnu ulogu u postupku carinjenja. Iznos plaćenje premije osiguranja se uračunava u carinsku osnovicu prilikom obračuna carine na uvoz robe. To je dokument koji izdaje osiguravajuća institucija i on predstavlja **dokaz da je zaključen ugovor o osiguranju robe**. Sadrži podatke o robi, načinu transporta, datumu otpreme, uslovima pod kojima je roba osigurana. **Uslovi osiguranja se odnose na vrste rizika koji su obuhvaćeni osiguranjem, osiguranu vrednost koja će biti isplaćena u slučaju propasti ili oštećenja robe kao i premiju osiguranja.**

UGOVOR O OSIGURANJU zaključuje špediter izvoznik sa osiguravajućom institucijom.

SPOLJNOTRGOVINSKA POLITIKA

U savremenim uslovima odvijanja tržišnih privreda izvestan stepen liberalizacije spoljne trgovine uz doziranu kontrolu vlade je najčešće prisutan.

Liberalna spoljnotrgovinska politika – za tržišne privrede integrisane u globalnu svetsku privredu

Državi monopol spoljne trgovine – privrede koje se nalaze u nekim posebnim uslovima (nakon rata, nestašica roba, ekonomske krize, potreba za racionalizacijom izvoza i uvoza, zatvorene netržišne privrede)

DRŽAVNI MONOPOL SPOLJNE TRGOVINE

Državno telo – ministarstvo ima direktnu nadležnost nad spoljnotrgovinskim transakcijama zemlje. Karakteriše ga velika uloga i direktno mešanje države u spoljnotrgovinske operacije i transakcije.

Država kontroliše kompletno odvijanje spoljne trgovine kroz veoma detaljne godišnje i petogodišnje planove.

Na bazi planova izvoza i uvoza sklapaju se međudržavni ugovori posle kojih slede pojedinačni kupoprodajni aranžmani između domaćih i stranih preduzeća.

Plaćanje se po pravilu vrši nekom vrstom kompenzacija, tj. Kliringom.

Klasična **uloga carina** gotovo da nestaje.

Država određuje koja se preduzeća mogu baviti spoljnom trgovinom pa svega njih nekoliko čini spoljnotrgovinsku mrežu zemlje.

Treba ga primenjivati u vanrednim okolnostima i na kratak rok.

NEKI OD NEDOSTATAKA DRŽAVNOG MONOPOLA

- Preduzeća nemaju inicijativu niti mogu odlučivati šta će izvoziti i uvoziti, to je prepušteno državnim organima.
- Izvoze se samo viškovi, gubi se kontakt između proizvođača i potrošača jer proizvođač ne zna kom tržištu i kojoj vrsti potrošača je namenjen njegov proizvod.
- Povećava se administracija i razvija birokratija.
- Roba za izvoz se kupuje na domaćem tržištu po domaćim cenama a prodaje u inostranstvu po tržišnim cenama.
- Pri uvozu se kupuje po tržišnim cenama a prodaje po domaćim koje su limitirane.
- Zatvorenost domaće privrede.
- Negativni uticaj iz okruženja ne mogu dopreti preko nacionalne granice.
- Odsustvo konkurencije.
- Političko sredstvo

LIBERALNA SPOLJNOTRGOVINSKA POLITIKA

- Krajnost u odnosu na državni monopol.
- Spoljnotrgovinska preduzeća imaju potpunu slobodu odlučivanja o izvozu i uvozu.
- Država se ne meša u njihovo odlučivanje.
- Nema ograničenja izvoza.
- Administracija je svedena na minimum.
- Ogroman broj spoljnotrgovinskih preduzeća.
- Peduslov je visoko konkurentna privreda.
- Domaća privreda je izložena ogromnoj konkurenciji uvozne robe.

UMERENO LIBERALNA SPOLJNOTRGOVINSKA POLITIKA

- Preduzeća su maksimalno samostalna,
- Država prati okvire uravnoteženog spoljnotrgovinskog sistema,
- Liberalizovana je spoljna trgovina sektora koji ne mogu ugroziti domaću privredu,
- Ograničene su spoljnotrgovinske transakcije raznim instrumentima spoljnotrg. politike kada se oseti da sistem izlazi iz ravnoteže.
- Država ne utiče direktno na učesnike.
- Indirektno može uticati kroz određene instrumente podrške obezbediti povoljnije uslove za izvoz ili uvoz proizvoda određenog sektora koji je od strateškog interesa.

Jelena Damnjanović, PhD
Novi Sad School of Business

jdamnjanovic5@gmail.com

Biljana Stankov, PhD
Novi Sad School of Business

bilja.l.stankov@gmail.com